

WYROK TRYBUNAŁU (druga izba)

z dnia 7 lipca 2005 r. *

W sprawie C-418/02

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 234 WE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Bundespatentgericht (Niemcy) postanowieniem z dnia 15 października 2002 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 20 listopada 2002 r., w postępowaniu:

Praktiker Bau- und Heimwerkermärkte AG

TRYBUNAŁ (druga izba),

w składzie: C.W.A. Timmermans, prezes izby, C. Gulmann (sprawozdawca),
R. Schintgen, N. Colneric i J.N. Cunha Rodrigues, sędziowie,

rzecznik generalny: P. Léger,

sekretarz: M. Múgica Arzamendi, główny administrator,

uwzględniając procedurę pisemną i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 1 lipca 2004 r.

* Język postępowania: niemiecki.

rozważywszy uwagi na piśmie przedłożone:

- w imieniu Praktiker Bau- und Heimwerkermärkte AG przez M. Schaeffera, Rechtsanwalt,
- w imieniu rządu francuskiego przez G. de Berguesa i A. Bodard-Hermant, działających w charakterze pełnomocników,
- w imieniu rządu austriackiego przez E. Riedla, działającego w charakterze pełnomocnika,
- w imieniu rządu Zjednoczonego Królestwa przez K. Manjia, działającego w charakterze pełnomocnika, oraz przez M. Tappina, barrister,
- w imieniu Komisji Wspólnot Europejskich przez N.B. Rasmussena i S. Fries, działających w charakterze pełnomocników,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 13 stycznia 2005 r.,

wyduje następujący

Wyrok

- 1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 2, art. 4 ust. 1 lit. b) oraz art. 5 ust. 1 lit. b) pierwszej dyrektywy Rady 89/104/EWG z dnia 21 grudnia 1988 r. mającej na celu zbliżenie ustawodawstw państw członkowskich odnoszących się do znaków towarowych (Dz.U. 1989, L 40, str. 1; zwanej dalej „dyrektywą”).

- 2 Wniosek ten został przedstawiony w ramach sporu pomiędzy Praktiker Bau- und Heimwerkermärkte AG (zwanym dalej „Praktiker Märkte”) a Deutsches Patent- und Markenamt (niemiecki urząd ds. patentów i znaków towarowych) w przedmiocie rejestracji znaku towarowego, którym oznaczone są usługi świadczone w ramach handlu detalicznego.

Ramy prawne

- 3 Artykuł 2 dyrektywy stanowi:

„Znak towarowy może składać się z jakiegokolwiek oznaczenia, które można przedstawić w formie graficznej, w szczególności z wyrazów, łącznie z nazwiskami, rysunków, liter, cyfr, kształtu towarów lub ich opakowań, pod warunkiem że oznaczenia takie umożliwiają odróżnianie towarów lub usług jednego przedsiębiorstwa od towarów lub usług innych przedsiębiorstw”.

- 4 Artykuł 4 ust. 1 dyrektywy stanowi:

„Znak towarowy nie podlega rejestracji, a za nieważny uznaje się już zarejestrowany znak, jeżeli:

- a) jest on identyczny z wcześniejszym znakiem towarowym, a towary lub usługi, dla których wnioskuje się o rejestrację, są identyczne z towarami lub usługami, dla których wcześniejszy znak towarowy jest chroniony;

- b) z powodu swej identyczności z wcześniejszym znakiem towarowym lub podobieństwa do niego oraz identyczności z towarami lub usługami objętymi znakiem towarowym lub podobieństwa do nich istnieje prawdopodobieństwo wprowadzenia w błąd opinii publicznej [odbiorców], które obejmuje prawdopodobieństwo skojarzenia z wcześniejszym znakiem towarowym”.

5 Artykuł 5 ust. 1 dyrektywy stanowi:

„Zarejestrowany znak towarowy przyznaje właścicielowi wyłączne prawa do tego znaku. Właściciel jest uprawniony do zakazania wszelkim stronom [osobom] trzecim, które nie posiadają jego zgody, używania w obrocie handlowym:

- a) oznaczenia identycznego ze znakiem towarowym dla towarów lub usług identycznych z tymi, dla których znak towarowy jest zarejestrowany;
- b) oznaczenia, w przypadku którego z powodu jego identyczności lub podobieństwa do znaku towarowego oraz identyczności lub podobieństwa towarów lub usług, których dotyczy znak towarowy i to oznaczenie, istnieje prawdopodobieństwo wprowadzenia w błąd wśród opinii publicznej [odbiorców], które obejmuje prawdopodobieństwo skojarzenia oznaczenia ze znakiem towarowym”.

6 Motyw dwunasty tej dyrektywy stanowi, że niezbędne jest, aby przepisy tej dyrektywy były w pełni zgodne z przepisami Konwencji paryskiej o ochronie własności przemysłowej podpisanej w Paryżu w dniu 20 marca 1883 r., ostatnio zrewidowanej w Sztokholmie dnia 14 lipca 1967 r. i zmienionej dnia 28 września 1979 r. (*Recueil des traités des Nations unies*, vol. 828, nr 11851, str. 305; zwanej dalej „konwencją paryską”), która wiąże wszystkie państwa członkowskie Wspólnoty.

- 7 Porozumienie nicejskie dotyczące międzynarodowej klasyfikacji towarów i usług dla celów rejestracji znaków z dnia 15 czerwca 1957 r., zrewidowane i zmienione (zwane dalej „porozumieniem nicejskim”), zostało zawarte na podstawie art. 19 konwencji paryskiej, który zastrzega na rzecz państw będących członkami związku prawo do zawierania oddzielnie między nimi porozumień szczególnych w sprawach ochrony własności przemysłowej.
- 8 W ustanowionej w nim klasyfikacji (zwanej dalej „klasyfikacją nicejską”) klasa 35, dotycząca usług, jest zatytułowana w następujący sposób:

„Reklama;

zarządzanie w działalności handlowej;

administrowanie działalności handlowej;

prace biurowe”.

- 9 Zgodnie z uwagą wyjaśniającą do tej klasy:

„[...]

Klasa ta obejmuje głównie:

- wyselekcjonowanie, z myślą o osobach trzecich, różnych produktów (bez uwzględnienia transportu), tak by umożliwić konsumentom ich obejrzenie i dokonanie zakupu w dobrych warunkach;

[...]

Klasa ta nie obejmuje w szczególności:

- działalności przedsiębiorstw, których główną funkcją jest sprzedaż towarów, np. przedsiębiorstw handlowych;

[...]”.

¹⁰ Artykuł 2 porozumienia nicejskiego stanowi:

- „1) Z zastrzeżeniem wymogów przewidzianych niniejszym porozumieniem skutki klasyfikacji są takie, jakie zostały jej przyznane przez każdy kraj związku szczególnego. W szczególności klasyfikacja nie wiąże krajów związku szczególnego w odniesieniu do oceny zakresu ochrony przyznanej danemu znakowi bądź uznania znaków usługowych.
- 2) Każdy kraj związku szczególnego zastrzega sobie prawo stosowania klasyfikacji bądź jako systemu głównego, bądź jako systemu pomocniczego.
- 3) Kompetentne urzędy krajów związku szczególnego będą zamieszczać w urzędowych dokumentach i publikacjach dotyczących rejestracji znaków numery klas klasyfikacji, do których należą towary lub usługi, dla jakich znak jest zarejestrowany.

[...]”.

Postępowanie przed sądem krajowym i pytania prejudycjalne

- 11 Praktiker Märkte złożył przed Deutsches Patent- und Markenamt wniosek o rejestrację znaku towarowego Praktiker między innymi w odniesieniu do usług „handlu detalicznego materiałami budowlanymi, artykułami do prac wykończeniowych i artykułami ogrodniczymi oraz innymi artykułami konsumpcyjnymi w sektorze »zrób to sam«”.
- 12 Deutsches Patent- und Markenamt odrzucił ten wniosek. Stwierdził on, że wskazane pojęcie „handlu detalicznego” nie obejmuje usług o niezależnym charakterze, mających autonomiczne znaczenie gospodarcze. Dotyczy ono wyłącznie dystrybucji towarów jako takiej. Czynności gospodarcze stanowiące istotę dystrybucji towarów, w tym ich sprzedaż i zakup, nie stanowią usług mogących być przedmiotem rejestracji znaku towarowego. Ochrona znaków towarowych w tym zakresie może zostać uzyskana wyłącznie poprzez wniosek o rejestrację znaku towarowego dla różnych towarów będących przedmiotem sprzedaży.
- 13 Praktiker Märkte wniósł do Bundespatentgericht skargę przeciwko tej decyzji. Wskazał w szczególności, że zmiany gospodarcze w kierunku społeczeństwa opartego na usługach wymagają nowej oceny zarówno handlu detalicznego, jak i usług. Na podejmowaną przez konsumenta decyzję o zakupie w coraz większym stopniu wpływa nie tylko dostępność i cena towaru, lecz również inne aspekty, takie jak wybór i wyselekcjonowanie towarów, ich prezentacja, usługi świadczone przez personel, reklama, wizerunek i lokalizacja sklepu itp. Usługi takie, świadczone w ramach handlu detalicznego, pozwalają sprzedawcom detalicznym wyróżnić się spośród konkurencji. Świadczenie takich usług powinno móc korzystać z ochrony za pomocą znaku usługowego. Ochrona znaków towarowych w tym zakresie powinna być przyznawana usługom świadczonym przez sprzedawców detalicznych nie tylko przez Urząd Harmonizacji w ramach Rynku Wewnętrznego (znaki towarowe i wzory) (zwany dalej „OHIM”), lecz również przez większość państw członkowskich. Niezbędne jest jednolite podejście do tego zagadnienia wewnątrz Wspólnoty.

- 14 W tym kontekście Bundespatentgericht postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

„1) Czy handel detaliczny towarami stanowi usługę w rozumieniu art. 2 dyrektywy?

W przypadku udzielenia na to pytanie odpowiedzi twierdzącej:

2) W jakim stopniu musi zostać wskazany zakres takich usług świadczonych przez sprzedawcę detalicznego w celu zapewnienia, by przedmiot ochrony za pomocą znaku towarowego został określony, jak wymaga tego:

a) zdefiniowana w art. 2 dyrektywy funkcja znaku towarowego polegająca na odróżnianiu towarów lub usług przedsiębiorstwa od towarów lub usług innych przedsiębiorstw,

b) konieczność wyznaczenia zakresu ochrony takiego znaku towarowego w razie konfliktu?

3) W jaki sposób należy wyznaczyć granice podobieństwa [art. 4 ust. 1 lit. b) oraz art. 5 ust. 1 lit. b) dyrektywy] między takimi usługami świadczonymi przez sprzedawcę detalicznego a:

a) innymi usługami świadczonymi w ramach dystrybucji towarów

lub

b) towarami sprzedawanymi przez tego sprzedawcę detalicznego?”.

- 15 Sąd krajowy wskazuje, że art. 2 dyrektywy nie zawiera definicji pojęć „towary” i „usługi”, którymi się posługuje.
- 16 Zdaniem tego sądu niezależna działalność sprzedawcy detalicznego, w zakresie której konkuruje on bezpośrednio z innymi dystrybutorami towarów i w odniesieniu do której mogłaby być konieczna autonomiczna ochrona znaku usługowego, ogranicza się do szczególnych działań w zakresie sprzedaży, które umożliwiają dystrybucję towarów, nie polegając wyłącznie na dokonaniu sprzedaży. Chodzi w tym przypadku o wyselekcjonowanie towarów pochodzących z różnych przedsiębiorstw w celu przedstawienia ich oferty przez przedsiębiorstwo dokonujące dystrybucji czy to poprzez handel tradycyjny, sprzedaż korespondencyjną, czy też handel elektroniczny. Choć usługi te nie są odrębnie fakturowane, można uznać, że są one świadczone za wynagrodzeniem w postaci marży handlowej.
- 17 Jednakże w opinii Bundespatentgericht, by spełniona została funkcja pochodzenia znaku towarowego, przedmiot przyznanej ochrony musi zostać określony w sposób wystarczająco dokładny. Pojęcia ogólne, takie jak „usługi w zakresie handlu detalicznego”, nie czynią zadość wymogowi precyzyjnego charakteru praw wyłącznych. Ograniczenia dotyczące wyłącznie podlegających dystrybucji towarów nie eliminują nieprecyzyjnego charakteru pojęcia „handel detaliczny” w omawianej dziedzinie. Pozostawiają one otwartą kwestię w zakresie tego, jakie usługi, poza zwykłą sprzedażą tych towarów, są objęte ochroną. Podobne zastrzeżenia można sformułować w odniesieniu do określeń dotyczących charakteru punktów sprzedaży, np. „dom towarowy” lub „supermarket”.

- 18 Konieczność ograniczenia przy rejestracji znaków zakresu pojęcia „usługi świadczone przez sprzedawcę detalicznego” ma jeszcze większą wagę przy dokonywaniu wykładni pojęcia „prawdopodobieństwo wprowadzenia w błąd”, o którym mowa w art. 4 ust. 1 lit. b) oraz art. 5 ust. 1 lit. b) dyrektywy. Nawet odpowiednie sprecyzowanie, podczas postępowania rejestracyjnego, zakresu pojęcia „usługi świadczone przez sprzedawcę detalicznego” byłoby zdecydowanie niewystarczające, jeśli zarejestrowany znak usługowy przyznawałby niepodlegający kontroli zakres ochrony w świetle szerokiej wykładni pojęcia „podobieństwo towarów lub usług”.

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

W przedmiocie dwóch pierwszych pytań

- 19 W dwóch pierwszych pytaniach, które należy rozpatrzyć łącznie, sąd krajowy zmierza zasadniczo do ustalenia, czy wykładni pojęcia „usługi”, występującego w dyrektywie między innymi w art. 2, należy dokonywać w ten sposób, że obejmuje ono usługi świadczone w ramach handlu detalicznego towarami, a jeśli tak, to czy rejestracja znaku usługowego w odniesieniu do takich usług jest uzależniona od pewnych uściśleń.

Uwagi przedstawione Trybunałowi

- 20 Praktiker Märkte twierdzi, że handel detaliczny towarami stanowi usługę w rozumieniu dyrektywy. Chroniący go jako usługę znak towarowy może spełniać funkcję pochodzenia znaku. Wskazanie zakresu świadczonych usług nie jest konieczne dla celów określenia przedmiotu ochrony.

- 21 Rząd francuski wskazał w toku procedury ustnej, że zgadza się, iż niektóre szczególne świadczenia towarzyszące sprzedaży detalicznej, których zakres powinien zostać określony, mogą stanowić autonomiczne usługi w stosunku do sprzedaży i wobec tego mogą korzystać z ochrony za pomocą znaku towarowego.
- 22 Rząd austriacki twierdzi, że rdzeń działalności w zakresie handlu detalicznego, którym jest sprzedaż towarów, nie stanowi usługi mogącej jako taka być przedmiotem ochrony za pomocą znaku towarowego, co zdaniem tego rządu potwierdza uwaga wyjaśniająca do klasy 35 klasyfikacji nicejskiej. Wyłącznie świadczenia wykraczające poza ten rdzeń mogą prowadzić do rejestracji znaku usługowego, o ile wskazany zostanie ich zakres.
- 23 Rząd Zjednoczonego Królestwa podnosi, że znak towarowy dotyczący usług może zostać zgodnie z prawem zarejestrowany, jeżeli pod tym znakiem oferowana jest konsumentom możliwa do identyfikacji usługa, która wykracza poza zwykłą dystrybucję towarów. Uwaga wyjaśniająca do klasy 35 klasyfikacji nicejskiej potwierdza, że zwykła dystrybucja towarów nie stanowi usługi, której zakres można określić, lecz że aspekty działalności w zakresie handlu detalicznego dotyczące wyselekcjonowania, z myślą o osobach trzecich, różnych towarów, pozwalającego konsumentom na ich obejrzenie i dokonanie zakupu w dobrych warunkach, mogą stanowić usługę podlegającą ochronie za pomocą znaku towarowego. W celu jego rejestracji muszą zostać wskazane aspekty działalności stanowiące usługę, jak również dziedzina lub dziedziny działalności handlowej objętej ochroną, tak aby zagwarantować pewność przedmiotu ochrony.
- 24 Komisja twierdzi, że handel detaliczny towarami stanowi usługę w rozumieniu dyrektywy, jeżeli spełnione są przesłanki wskazane w art. 50 WE. Ochrona znaku usługowego może być rozciągnięta na wszystkie czynności, które nie są zwykłymi czynnościami sprzedaży. Nie można dokonać wyczerpującego wyliczenia wszystkich

takich usług. Mogą one obejmować rozmieszczenie towarów, lokalizację, ogólne udogodnienia, postawę i zaangażowanie personelu, obsługę klienta.

- 25 Zdaniem Komisji kwestia określenia zakresu usług, z formalnoprawnego punktu widzenia, powstaje w chwili rejestracji znaku towarowego. Zagadnienie to należy do kompetencji państw członkowskich, jak to wynika z piątego motywu dyrektywy, zgodnie z którym państwom członkowskim pozostawia się swobodę ustalania przepisów proceduralnych dotyczących rejestracji, na przykład co do formy postępowań rejestracyjnych dotyczących znaku towarowego. W tym zakresie na potrzeby rejestracji znaku towarowego w odniesieniu do handlu detalicznego pod uwagę może być brana wyłącznie klasa 35 klasyfikacji nicejskiej. Porozumienie nicejskie nie przewiduje wymogów w zakresie opisu usług.

Odpowiedź Trybunału

- 26 Z motywu pierwszego dyrektywy wynika, że jej celem jest zbliżanie ustawodawstw państw członkowskich w celu usunięcia różnic, które mogą przeszkadzać w swobodnym przepływie towarów i swobodzie świadczenia usług oraz mogą zakłócać konkurencję w ramach wspólnego rynku.
- 27 Zgodnie z art. 1 dyrektywa ma zastosowanie do „każdego znaku towarowego w odniesieniu do towarów” i „usług”.

- 28 Nie zawiera ona definicji pojęcia „usługi”, które art. 50 WE opisuje jako „świadczenia wykonywane zwykle za wynagrodzeniem”.
- 29 Nie wskazuje ona ponadto przesłanek, od spełnienia których uzależniona jest rejestracja znaku towarowego w odniesieniu do usług, jeżeli rejestracja taka przewidziana jest w ustawodawstwie krajowym.
- 30 W tym zakresie należy stwierdzić, że zgodnie z motywem piątym dyrektywy państwa członkowskie zachowują swobodę ustalania przepisów proceduralnych dotyczących rejestracji znaków towarowych, na przykład w zakresie określania formy postępowań rejestracyjnych dotyczących znaku towarowego. W motywie siódmym podkreślono jednak, że osiągnięcie celów zamierzonych przez zbliżanie ustawodawstw wymaga, aby warunki uzyskania prawa z zarejestrowanego znaku towarowego były co do zasady jednakowe we wszystkich państwach członkowskich.
- 31 Określenie charakteru i zakresu usług, które mogą być chronione zarejestrowanym znakiem towarowym, nie wynika z przepisów dotyczących procedury rejestracji, lecz z materialnych przesłanek uzyskania prawa przyznanego przez znak towarowy.
- 32 Jeżeli ustalenie definicji pojęcia „usług” należałoby do kompetencji państw członkowskich, mogłoby to doprowadzić do występowania zróżnicowanych przesłanek rejestracji znaków usługowych, w zależności od prawa krajowego znajdującego zastosowanie w danym przypadku. Cel w postaci uzyskania „na jednakowych warunkach” we wszystkich państwach członkowskich praw ze znaku towarowego nie zostałby osiągnięty.

33 To do Trybunału należy zatem dokonanie jednolitej w ramach wspólnotowego porządku prawnego wykładni pojęcia „usług” w rozumieniu dyrektywy (zob. analogicznie wyrok z dnia 20 listopada 2001 r. w sprawach połączonych od C-414/99 do C-416/99 Zino Davidoff i Levi Strauss, Rec. str. I-8691, pkt 42 i 43).

34 W tym zakresie należy wskazać, że celem handlu detalicznego jest sprzedaż towarów konsumentom. Handel ten obejmuje, poza czynnością prawną w postaci sprzedaży, wszelkie działania podejmowane przez przedsiębiorcę w celu zachęcenia do zakupu. Działania te polegają w szczególności na wyselekcjonowaniu asortymentu towarów oferowanych do sprzedaży oraz zaproponowaniu różnych świadczeń, mających na celu skłonienie konsumenta do zawarcia umowy sprzedaży z zainteresowanym kupcem, a nie z jego konkurentem.

35 Ani w dyrektywie, ani w ogólnych zasadach prawa wspólnotowego nie występuje żaden bezwzględny wymóg, który stałby na przeszkodzie temu, by świadczenia te zostały objęte pojęciem „usługi” w rozumieniu dyrektywy, a w konsekwencji by dany kupiec uzyskał, poprzez rejestrację znaku towarowego, prawo do ich ochrony jako wskazówki pochodzenia świadczonych przez niego usług.

36 Kwestia ta jest przedstawiona w uwadze wyjaśniającej do klasy 35 klasyfikacji nicejskiej, zgodnie z którą klasa ta obejmuje „wyselekcjonowanie, z myślą o osobach trzecich, [...] tak by umożliwić konsumentom ich obejrzenie i dokonanie zakupu w dobrych warunkach” („the bringing together, for the benefit of others, of a variety of goods [...] enabling consumers to conveniently view and purchase those goods” — w angielskiej wersji uwagi).

37 Należy zauważyć, że w ramach stosowania rozporządzenia Rady (WE) nr 40/94 z dnia 20 grudnia 1993 r. w sprawie wspólnotowego znaku towarowego (Dz.U. 1994,

L 11, str. 1) OHIM dopuszcza obecnie, że usługi świadczone przez przedsiębiorstwa handlu detalicznego posiadają jako takie zdolność do bycia zarejestrowanymi w charakterze wspólnotowych znaków towarowych oraz że należą one do klasy 35 klasyfikacji nicejskiej (zob. obwieszczenie Prezesa OHIM nr 3/01 z dnia 12 marca 2001 r. w sprawie rejestracji wspólnotowych znaków towarowych w odniesieniu do usług detalicznych).

- 38 Ponadto należy stwierdzić, że z jednej strony wszyscy uczestnicy, którzy przedstawili swoje uwagi Trybunałowi, przyznali, że przynajmniej niektóre usługi świadczone w ramach handlu detalicznego mogą stanowić usługi w rozumieniu dyrektywy oraz że z drugiej strony zgodnie z informacjami, którymi dysponuje Trybunał, analiza ta odzwierciedla praktykę w znacznym stopniu przyjętą w państwach członkowskich.
- 39 Tak więc należy stwierdzić, że pojęcie „usług” w rozumieniu dyrektywy obejmuje usługi świadczone w ramach handlu detalicznego towarami.
- 40 Nasuwa się jednak pytanie, czy w szczególnym przypadku handlu detalicznego pojęcie „usług” w rozumieniu dyrektywy musi zostać bardziej szczegółowo zdefiniowane.
- 41 W tym zakresie w uwagach przedstawionych Trybunałowi podniesiono, że usługi, które mogą podlegać ochronie jako usługi handlu detalicznego, należy określić w taki sposób, by odróżnić je od usług, które będąc ściśle związane ze sprzedażą towarów, nie mogą uzasadniać rejestracji znaku towarowego. Podkreślono ponadto, że wniosek o rejestrację znaku towarowego powinien szczegółowo wskazywać usługę lub usługi, w odniesieniu do których wnioskodawca występuje o ochronę.

- 42 Stwierdzono, że takie uściślenia są niezbędne w szczególności dla zapewnienia podstawowej funkcji znaków towarowych, jaką jest zagwarantowanie określenia pochodzenia towarów lub usług oznaczonych znakiem towarowym, oraz w celu uniknięcia przyznania znakom usługowym w handlu detalicznym zbyt szerokiej i nieokreślonej ochrony.
- 43 Stopień trudności poruszonych w ten sposób zagadnień ilustrują zróżnicowane odpowiedzi zaproponowane przez uczestników, którzy przedstawili swe uwagi, jak również posiadane przez Trybunał informacje w zakresie praktyk stosowanych w państwach członkowskich.
- 44 Ze względów wskazanych poniżej nie ma potrzeby oparcia się na pojęciu „usługi handlu detalicznego” w rozumieniu dyrektywy, które jest węższe od pojęcia wynikającego z opisu zawartego w pkt 34 niniejszego wyroku.
- 45 Należy na wstępie stwierdzić, że rozróżnienie pomiędzy odmiennymi kategoriami usług świadczonych przy sprzedaży towarów, zakładające węższą definicję pojęcia „usługi handlu detalicznego”, jest sztuczne w świetle realiów ważnego sektora gospodarki, jakim jest ten handel. Doprowadziłoby ono do nieuniknionych trudności zarówno w zakresie ogólnego zdefiniowania stosowanych kryteriów, jak i ich praktycznego stosowania.
- 46 Należy wprawdzie przyznać, że węższe zdefiniowanie pojęcia „usługi handlu detalicznego” ograniczyłoby ochronę przyznaną właścicielowi znaku towarowego,

a w konsekwencji zmniejszyłoby liczbę przypadków, w których powstawałyby pytania dotyczące stosowania art. 4 ust. 1 oraz art. 5 ust. 1 dyrektywy.

- 47 Względ taki nie jest jednak wystarczający dla uzasadnienia wykładni zawężającej.
- 48 Nic bowiem nie wskazuje, że ewentualne problemy wynikające z rejestracji znaków towarowych w odniesieniu do usług handlu detalicznego nie mogą zostać rozwiązane w oparciu o dwa omawiane przepisy dyrektywy, w świetle ich wykładni dokonanej przez Trybunał. W tym zakresie należy przypomnieć, że zgodnie z orzecznictwem Trybunału prawdopodobieństwo wprowadzenia w błąd musi być oceniane całościowo, przy uwzględnieniu wszystkich istotnych czynników występujących w danym przypadku (zob. wyroki z dnia 11 listopada 1997 r. w sprawie C-251/95 SABEL, Rec. str. I-6191, pkt 22, oraz z dnia 29 września 1998 r. w sprawie C-39/97 Canon, Rec. str. I-5507, pkt 16). W ramach tej całościowej oceny możliwe jest uwzględnienie, w razie takiej potrzeby, szczególnych cech pojęcia „usług handlu detalicznego” związanych z jego szerokim zakresem zastosowania, przy należyтым uwzględnieniu zgodnych z prawem interesów wszystkich uczestników.
- 49 W tych okolicznościach w celu rejestracji znaku towarowego w odniesieniu do usług świadczonych w ramach handlu detalicznego nie jest konieczne szczegółowe wskazanie usługi lub usług, dla których wnioskowana jest rejestracja. Do ich identyfikacji wystarczające jest użycie ogólnych sformułowań, takich jak „wyselekcjonowanie różnych produktów [...], tak by umożliwić konsumentom ich obejrzenie i dokonanie zakupu w dobrych warunkach”.

50 Należy natomiast wymagać od wnioskodawcy, by określił towary lub typy towarów, których dotyczą te usługi, na przykład za pomocą oznaczeń takich jak zawarte we wniosku o rejestrację w postępowaniu przed sądem krajowym (zob. pkt 11 niniejszego wyroku).

51 Takie szczegóły ułatwią zastosowanie art. 4 ust. 1 i art. 5 ust. 1 dyrektywy, nie ograniczając przy tym w znacznym stopniu ochrony przyznanej znakowi towarowemu. Ułatwią one również stosowanie art. 12 ust. 1 dyrektywy, zgodnie z którym „[u]prawienie do znaku towarowego podlega wygaśnięciu, jeżeli w nieprzerwanym okresie pięciu lat znak ten nie został wprowadzony do rzeczywistego używania w państwie członkowskim w powiązaniu z [...] usługami, dla których jest zarejestrowany, i nie istnieją żadne uzasadnione powody jego nieużywania”.

52 W przedmiocie dwóch pierwszych pytań prejudycjalnych należy zatem odpowiedzieć, że występujące w dyrektywie, w szczególności w jej art. 2, pojęcie „usług” obejmuje usługi świadczone w ramach handlu detalicznego towarami.

Dla celów rejestracji znaku towarowego w odniesieniu do takich usług nie jest konieczne dokładne określenie danej usługi lub danych usług. Jest ono natomiast niezbędne w odniesieniu do towarów lub rodzajów towarów, których dotyczą te usługi.

W przedmiocie pytania trzeciego

53 Sąd krajowy w trzecim pytaniu zmierza zasadniczo do ustalenia, czy w odniesieniu do znaków usługowych, które chronią usługi świadczone w ramach detalicznego

handlu towarami, wykładni pojęcia „podobieństwo”, o którym mowa w art. 4 ust. 1 lit. b) i art. 5 ust. 1 lit. b) dyrektywy i które we wskazanych wypadkach rodzi prawdopodobieństwo wprowadzenia w błąd w rozumieniu tych przepisów, należy dokonywać w oparciu o szczególne i ograniczające kryteria.

- 54 Z wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym wynika, że w postępowaniu przed sądem krajowym wniosek o rejestrację znaku towarowego Praktiker dla usług w zakresie handlu detalicznego został oddalony z tego względu, że wskazane we wniosku pojęcie „handel detaliczny” nie odnosiło się do usług mogących być przedmiotem rejestracji znaku towarowego.
- 55 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym nie zawiera żadnych informacji wskazujących, że sąd krajowy mógłby stanąć przed koniecznością wypowiedzenia się w przedmiocie pojęcia „podobieństwo”, o którym mowa w art. 4 ust. 1 lit. b) i art. 5 ust. 1 lit. b) dyrektywy, w związku z prawdopodobieństwem wprowadzenia w błąd w rozumieniu tych przepisów.
- 56 Przepisy te, choć istotne dla celów odpowiedzi na dwa pierwsze pytania, nie mają znaczenia dla pytania trzeciego.
- 57 Trybunał nie jest właściwy udzielić odpowiedzi na pytania prejudycjalne, jeżeli jest oczywiste, że wniosek o dokonanie wykładni prawa wspólnotowego nie pozostaje w żadnym związku ze stanem faktycznym lub przedmiotem sporu w postępowaniu przed sądem krajowym, jeżeli problem ma charakter hipotetyczny lub jeżeli Trybunał nie dysponuje informacjami w zakresie stanu faktycznego lub prawnego, koniecznymi do przedstawienia użytecznej odpowiedzi na przedłożone mu pytania (zob. w szczególności wyrok z dnia 16 października 2003 r. w sprawie C-421/01 Traunfellner, Rec. str. I-11941, pkt 37).

- 58 W tych okolicznościach w kontekście sporu przed sądem krajowym trzecie pytanie prejudycjalne należy uznać za hipotetyczne i wobec tego stwierdzić jego niedopuszczalność.

W przedmiocie kosztów

- 59 Dla stron postępowania przed sądem krajowym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed tym sądem; do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż poniesione przez strony postępowania przed sądem krajowym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (druga izba) orzeka, co następuje:

- 1) Pojęcie „usług”, o którym mowa w pierwszej dyrektywie Rady 89/104/EWG z dnia 21 grudnia 1988 r. mającej na celu zbliżenie ustawodawstw państw członkowskich odnoszących się do znaków towarowych, a w szczególności w jej art. 2, obejmuje usługi świadczone w ramach handlu detalicznego towarami.
- 2) Dla celów rejestracji znaku towarowego w odniesieniu do takich usług nie jest konieczne dokładne określenie danej usługi lub danych usług. Jest ono natomiast niezbędne w odniesieniu do towarów lub rodzajów towarów, których dotyczą te usługi.

Podpisy